

EU forskningen -
Hva må til for å løfte norsk
næringslivs deltagelse?

SAMMENDRAG AV FORSLAG

Siden 1994 har Norge vært tilnærmelesvis fullverdig medlem av EUs forskningssamarbeid gjennom EØS-avtalen. Norsk utbetaling til EUs rammeprogram for forskning utgjør rundt 1,2 milliard kroner i 2010, og vil ventelig stige til 1,6 milliarder kroner i 2013. Næringslivets Hovedorganisasjon mener Norges økonomiske bidrag til EU-forskningen er vel anvendte penger. EU-forskningen gir norske bedrifter og andre forsknings- og utviklingsmiljøer tilgang til vitenskapelige og teknologiske ressurser som langt overgår norsk kapasitet og bredde. EU-forskningen bidrar til å skjerpe næringslivets konkurransekraft i en verden hvor markedene og utfordringene blir mer globale. Således må Norges forskningssamarbeid med EU videreføres og styrkes.

Så lenge Norge ikke er EU-medlem, må vårt forskningssamarbeid være tuftet på EØS-avtalen. Myndighetene bør sørge for at visjonen om et felles europeisk forskningsområde (European Research Area – ERA) innarbeides i EØS-avtalen som et samarbeidsfelt mellom EU og EØS/EFTA-landene slik at Norge sikres deltagelse i alle ERA-initiativer. Dette blir viktigere ettersom visjonen om et europeisk forskningsområde er nedfelt i Lisboa traktaten.

Norge står overfor følgende utfordringer når det gjelder EU-forskningen:

- Synkende retur i forhold til den kontingent landet betaler inn i rammeprogrammet.
- Et økende gap mellom næringslivets høye andel av utført forsknings- og utviklingsarbeid i Norge og bedriftenes betydelig lavere andel av mottatt EU-støtte.
- Norges innflytelse på EUs forskningssamarbeid står i fare for å svekkes ved at flere initiativer skjer utenfor rammeprogrammet for forskning og som følge av at EU-samarbeidet omfatter et økende antall land.
- Flere bedrifter, institutter og andre holder seg unna EU-prosjekter på grunn av rigide og langtekkelige kontrollrutiner og tungt byråkrati.

For å styrke norsk næringslivs deltagelse i EU-forskningen, vil NHO blant annet arbeide for at:

- Det etableres en ordning med egen nasjonal ekspert på forskning og innovasjon i Europaparlamentet.
- Prosedyrene for deltagelse i EU-forskningen blir enklere og mindre byråkratiske.
- EUs revisjonspraksis blir mindre rigid og vilkårlig.
- Det etableres en europeisk nærings-Ph.D. som del av EUs programmer for forskermobilitet og –utdanning.
- Ordningen med prosjektetableringsstøtte styrkes.
- Veiledningen overfor bedriftene styrkes, særlig når det gjelder søknadsskriving og prosjektadministrasjon.

- Det etableres nasjonale finansieringsformer som kompenserer bedre for de av instituttenes prosjektkostnader som ikke dekkes av EU.

NHO har i flere år tatt til orde for å ruste opp satsingen på innovative offentlige anskaffelser. En slik satsing kan være en strategisk mulighet for å få mer ut av den norske deltagelsen i europeiske teknologiplattformer og Joint Technology Initiatives.

Det bør vurderes et eget EU-virkemiddel for innovative offentlige innkjøp, hvor EU kommer inn med midler som kan stimulere samarbeid mellom offentlige og private aktører i ulike EU/EØS-land i forhold til innovative anskaffelser.

INNLEDNING - UTFORDRINGER

Siden 1994 har Norge vært tilnærmelesvis fullverdig medlem av EUs forskningssamarbeid gjennom EØS-avtalen (europeisk økonomisk samarbeidsområde). EØS-avtalen er den mest omfattende avtale Norge noen gang har inngått. Den sikrer blant annet norske bedrifter de samme konkurransevilkår i det indre marked som bedrifter i EU-land, og gir Norge tilgang til EUs samarbeid på en rekke samfunnsområder av betydning for norske interesser, slik som utdanning, forskning og miljøvern. 75 prosent av norske programkontingenter under EØS-avtalen går til deltagelsen i EUs forskningssamarbeid. Norsk utbetaling til EUs rammeprogram for forskning utgjør rundt 1,2 milliard kr i 2010. Beløpet vil ventelig stige til 1,6 mrd. kr i 2013 (St.meld.nr. 15 2008-2009: 54-55, Prop 1 S, Kunnskapsdepartementet 2009-2010: 184).

Næringslivets Hovedorganisasjon mener Norges økonomiske bidrag til EU-forskningen er vel anvendte penger. EU-forskningen gir norske bedrifter og andre forsknings- og utviklingsmiljøer tilgang til vitenskapelige og teknologiske ressurser som langt overgår norsk kapasitet og bredde. EU-forskningen bidrar til å skjerpe næringslivets konkurransekraft i en verden hvor markedene og utfordringene blir mer globale. Således må Norges forskningssamarbeid med EU videreføres og styrkes.

Et norsk EU-medlemskap ville vært mest tjenlig for å virkeliggjøre en bedre kobling til EU-forskningen. Kun medlemskap kan sikre oss full deltagelse i beslutningsaktivitetene for EUs forskningsaktiviteter. Så lenge Norge ikke er EU-medlem, må forskningssamarbeidet i hovedsak tuftes på EØS-avtalen. I tillegg bør Norge sørge for at EØS-avtalen omfatter deltagelse i alle initiativer som skjer på basis av visjonen om et europeisk forskningsområde (European Research Area) – ERA. Dette blir viktigere ettersom visjonen om et europeisk forskningsområde er nedfelt i Lisboa traktaten.

En utfordring for Norge er å få god nok retur på den kontingent landet betaler inn i rammeprogrammet. Denne returen har sunket fra 90 prosent i det femte rammeprogrammet til 84 prosent i det sjette. Det kan bli vanskeligere å opprettholde returgraden i det nåværende syvende rammeprogrammet.

En annen utfordring i sammenheng med førstnevnte er et økende gap mellom hvor forsknings- og utviklingsarbeidet utføres i Norge sammenholdt med sammensetningen på hvilke norske aktører som mottar EU-støtte. Norske bedrifters andel av mottatt prosjektstøtte utgjorde 29 prosent i det femte rammeprogrammet (fra 1998 til 2003), men har sunket til 25 prosent i det sjette og syvende. I 1998 utgjorde norske foretaks andel av utført forskning og utvikling 47 prosent. I 2008 var andelen 46 prosent (NFR 2009: 184. SSB/NIFU STEP 2009). Norske bedrifters synkende andel av deltagelsen i EUs forskningssamarbeid er bekymringsfull, ikke minst sett på bakgrunn av at andelen av EU-deltagelse er betydelig mindre enn andelen av utført FoU i Norge.

En tredje utfordring er at Norges innflytelse på EUs forskningssamarbeid står i fare for å svekkes. For det første som følge av at et økende antall initiativer skjer utenfor rammeprogrammet for forskning. For det andre ved at EUs rammeprogram omfatter et økende antall land. Dette gjør at Norge må konkurrere med flere om EUs oppmerksomhet. Det har blant ført til en

diskusjon i EU om assosierte lands involvering i EUs ERA-arbeid og komitéer knyttet til dette (Sletnes 2009). Selv om Norge blir behandlet som fullverdig EU-medlem når det gjelder finansieringen av EUs forskningssamarbeid, blir vi ikke det når det gjelder kanalene for formell innflytelse. Dette misforholdet kan øke.

En fjerde utfordring er felles for næringslivet over hele Europa: Flere bedrifter, institutter og andre holder seg unna EU-prosjekter på grunn av rigide og langtekkelige kontrollrutiner og tungt byråkrati. NHO har sammen med våre søsterorganisasjoner i BUSINESSEUROPE påpekt dette en rekke ganger. Dette er en utfordring som EU selv er oppmerksom på og jobber med. Det er viktig at norske myndigheter legger ytterligere press på EU for å gjøre prosedyrene for deltagelse lettere.

EU-FORSKNINGEN OG NORGE – ET OVERBLIKK

Litt om utviklingen i EU-forskningen

Utviklingen i EU-forskningen er på mange måter et speilbilde av utviklingen i EU-samarbeidet. Det har gradvis utviklet seg bredere og dypere. EUs forløper – Den europeiske kull- og stålunionen – begrenset seg til forskning og utvikling på kull og stål (Guzzetti 1995: 412). Under forberedelsene til det europeiske fellesmarkedet (EF) ble det enighet om at man skulle knytte dette til det som på femtitallet ble betraktet som fremtidens energiform – atomkraften. De samme stater som undertegnet EEC-traktaten i Roma i 1957, sluttet seg samtidig til European Community for Atomic Energy (EAEC) – forkortet Euratom. Traktaten om et europeisk atomfellesskap innebar at det skulle etableres felles sentre for kjernekraft-forskning. Enkelte Joint Research Centres (JRCs) ble opprettet, men Euratom-samarbeidet ble i liten grad en suksess grunnet ulike nasjonale interesser. Men Joint Research Centres levde videre som konsept og ble etter hvert fellesbetegnelse på EUs felles forskningssentre (Dumoulin 1995: 241-256). I tillegg til forskning innen atomenergi var forskningssamarbeidet i EEC-regi konsentrert om landbruket.

Fra begynnelsen av 1970-tallet utvidet EF sitt forskningsengasjement til de fleste områder bortsett fra forsvaret. I januar 1974 ble det opprettet en ny og innflytelsesrik rådgivende komité for forsknings- og teknologipolitiske spørsmål – Scientific and Technical Research Committee – CREST.

Siden 1990-årene har det vært en trend i retning av mer policy-orientering på EU-initiativene sammenlignet med tidligere tiltak og virkemidler som har vært mer prosjektrettede. Visjonen om et felles europeisk forskningsområde - ERA – har forsterket denne trenden i de senere år (Godø m.fl. 2009: 33).

ERA visjonen

I 2000 vedtok EU visjonen om å utvikle et ”Europeisk forskningsområde – European Research Area (ERA)” som ledd i Lisboa-strategien. ERA har som sikte å få til bedre utnyttelse av tilgjengelige FoU-ressurser i Europa, blant annet ved å få nasjonale tiltak til å spille på felles europeisk lag, slik at den kritiske massen øker og unødvendige dupliseringer reduseres. I henhold til EUs grønnbok om ERA den 4. april 2007 er hovedutfordringen for Europa fragmentering av den offentlige forskningen og utfordringer med å utløse og

tiltrekke private FoU-investeringer i og til Europa. Europakommisjonen har i denne sammenheng pekt på at det bør innføres en femte frihet i Europa – fri bevegelse av kunnskap. Seks områder løftes frem for å realisere visjonen om et europeisk forskningsområde:

- Økt forskermobilitet/indre arbeidsmarked for forskere
- Infrastruktur i verdensklasse
- Fremragende forskningsinstitusjoner
- Kunnskapsdeling og –overføring
- Koordinering av nasjonale forskningsprogrammer og prioriteringer
- Åpning mot verden/internasjonalt FoU-samarbeid (Kunnskapsdepartementet 2008: 41-44).

I 2007 ble ERA visjonen sterkere vektlagt ved at Europakommisjonen begynte å snakke om ”et indre marked for kunnskap” og ”den femte frihet” om fri flyt av kunnskap.

Den 1. desember 2009 trådte Lisboa-traktaten i kraft, som nå utgjør det legale grunnlaget for EUs virksomhet. I traktatens artikkel 179 heter det følgende: ”Unionen har som mål at styrke sit videnskabelige og teknologiske grundlag ved gjennomførelse af et europæisk forskningsrum med fri bevægelighed for forskere samt videnskabelig og teknologisk viden, at fremme utviklingen af sin konkurrenceevne, herunder industriens konkurrenceevne, samt fremme alle de forskningsaktiviteter, der skønnes nødvendige i medfør af andre kapitler i traktaterne” (EU 2008, Art. 179). Dette betyr at ERA visjonen nå er nedfelt som en del av EUs politikk i traktats form.

Parallelt med å utvikle et europeisk forskningsområde, arbeides det på bakgrunn av den såkalte ”Bologna-prosessen” med å utvikle et europeisk område for høyere utdanning innen 2010 – European Higher Education Area. Bologna-prosessen innebærer blant annet harmonisering av gradsstrukturer i Europa og tiltak for forskerutdanning. Norge deltar aktivt i dette arbeidet. Bologna-prosessen er ikke et delt kompetanseområde mellom EU og medlemslandene, noe ERA er. Det er likevel overlapp mellom de to prosessene.

I henhold til EU-traktaten, kan ikke EU utføre handlinger på forskningsområdet som resulterer i at medlemslandene forhindres fra å utøve sin egen forskningspolitikk. Samarbeid og koordinering av politikk og nasjonale FoU-aktiviteter baseres derfor på frivillighet og konsensus (Kunnskapsdepartementet 2008: 41-44).

Norges deltagelse

Norge inngikk en bilateral avtale om forskningssamarbeid med EU i 1987, som åpnet opp for deltagelse på program- og prosjektnivå. Norge ble tilnærmet fullverdig medlem av EUs forskningssamarbeid i forbindelse med EØS-avtalen i 1994 (Skoie 1996: 543-545). Siden den gang har Norge vært fullt medlem av EUs rammeprogrammer for forskning. Imidlertid har ikke Norge stemmerett i rammeprogrammenes programkomitéer. CREST er EUs samarbeidsorgan på embetsplan innen forskning, og forbereder saker både for Kommisjonen og Ministerrådet for konkurranseevne. CREST har også ansvaret for å følge opp visjonen om et europeisk forskningsområde (ERA). Norge er i realiteten

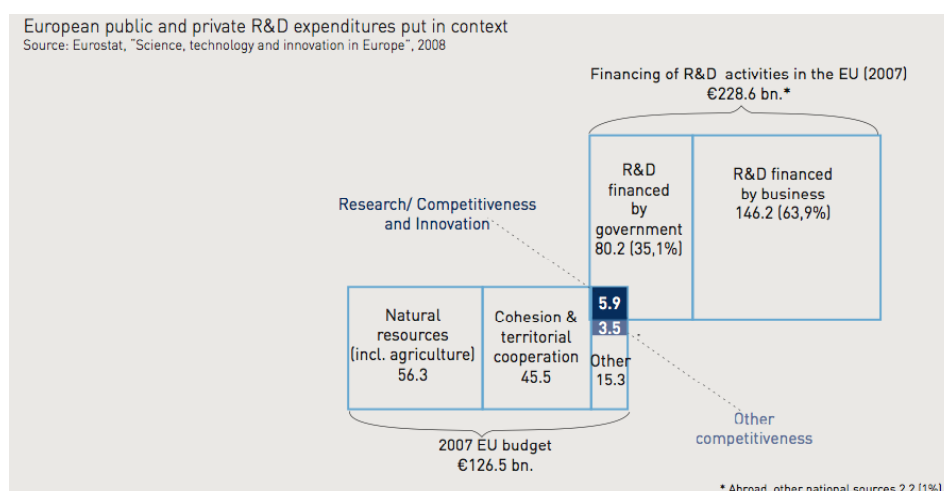
fullverdig medlem av CREST, selv om vi ikke deltar i Ministerrådet. Utviklingen av ERA har bidratt til dette.

Rådet vedtok i desember 2008 å opprette to nye CREST-organer ved siden av den eksisterende CREST-komiteén: En for utvikling av fellesprogrammer mellom landene og en for strategisk internasjonalt forskningssamarbeid. CREST vil i løpet av 2010 få et nytt mandat og gis en helt sentral rolle for utviklingen av European Research Area.

EU-forskningens betydning i det store bildet

Man skal ikke overdrive EU-forskningens betydning i det samlede europeiske forskningsbildet. EUs forskningsprogrammer utgjør rundt syv prosent av de samlede offentlige FoU-investeringene i EU-området, og i overkant av to prosent av samlede private og offentlige utgifter. Dette er noe av bakgrunnen for EUs visjon om et felles europeisk forskningsområde, der målet er å få ulike nasjonale programmer til å gå i takt.

EU-forskningen utgjør foreløpig ikke noen stor andel av EUs samlede budsjetter. Forskning og innovasjon utgjorde 4,7 prosent av EUs budsjett for 2007, men dette vil stige til rundt 7 prosent i 2013. I tillegg kom andre konkurranserettede tiltak, som svarte for 2,8 prosent av EU-budsjettet.

Kilde: BUSINESSEUROPE 2009

RELEVANTE EU-VIRKEMIDLER FOR NORSK NÆRINGSLIV

EUs forskningssamarbeid har som sagt utviklet seg både i dybde og bredde. Dette har ført til et mangfold av virkemidler. Det viktigste er rammeprogrammet for forskning, men i de senere år har det vokst frem flere andre tiltak i randsonen av rammeprogrammet. Disse vil ventelig få ekstra tyngde i årene fremover. Nedenfor omtales de mest relevante for norsk næringsliv.

Rammeprogrammet for forskning

EUs 7. rammeprogram for forskning har etter vedtaket om dette i EU den 18. desember 2006 som overordnet mål å bidra til at EU er det ledende forskningsområde i verden. Programmet skal bygge videre på resultatene fra det 6. rammeprogrammet for å utvikle et europeisk forskningsområde (ERA). Tabellen nedenfor gjengir budsjettet for det 7. rammeprogrammet etter særprogrammer.

Særprogrammer/tematiske områder	Mill. Euro	Andel i prosent
Samarbeid Å støtte tverrnasjonalt forskningssamarbeid i og utenfor EU innenfor ti temaområder, som skal tilsvare de viktigste områdene innenfor kunnskap og teknologi, og som møter samfunnsmessige, økonomiske, miljømessige og industrielle utfordringer i Europa	32413	64,1%
Helse	6100	12,1%
Matvarer, landbruk, fiskeri- og bioteknologi	1953	3,9%
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi	9050	17,9%
Nanovitenskap, nanoteknologi, nye materialer og ny produksjonsteknologi	3475	6,9%
Energi	2350	4,6%
Miljø, herunder klimaendringer	1890	3,7%
Transport, herunder luftfart og skip	4160	8,2%
Samfunnsvitenskap og humaniora	623	1,2%
Romvirksomhet	1430	2,8%
Sikkerhet	1400	2,8%
Idéer Å støtte europeisk grensesprengende forskning, med fokus på dynamikk, kreativitet og fremragende forskning	7510	14,9%
Mennesker Å styrke menneskelige ressurser innen europeisk forskning og teknologi, både med hensyn til antall og kvalitet. Vekt på rekruttering til forskning, øke attraktiviteten av forskerkarriærer i Europa og økt forskermobilitet	4750	9,4%
Kapasitet Å forbedre forskningskapasiteten og nyskapingsevnen i hele Europa, og å sikre at forskningen brukes på best mulig vis	4097	8,1%
Forskningsinfrastruktur	1715	3,5%
Forskning til fordel for små og mellomstore bedrifter	1336	2,6%
Kunnskapsbaserte regioner og støtte til regionale forskningsbaserte klynger	126	0,2%
Forskningspotensial i EUs konvergensregioner og periferi	340	0,7%
Vitenskap og samfunn	330	0,7%
Forskningspolitikk	70	0,1%
Internasjonalt samarbeid	180	0,4%
EUs felles forskningscenter (JRC)	1751	3,5%
TOTALT	50521	100,0%

Kilde: Kunnskapsdepartementet 2008, side 32.

Særprogrammet *samarbeid* inkluderer blant annet midler til felles teknologi-initiativ (Joint Technology Initiatives – JTIs) på basis av artikkel 187 i Lisboa traktaten. De felles teknologi-initiativene er omtalt senere. Videre ytes det midler til instrumentet ERA-NET innenfor hvert av de 10 tematiske områdene i den hensikt å styrke koordineringen mellom nasjonale forskningsprogrammer. Det gis også midler til styrket samordning av nasjonale forskningsprogrammer gjennom deltagelse fra EU i større, felles programsatsinger mellom en nærmere bestemt gruppe land på basis av artikkel 186 i Lisboa traktaten.

Særprogrammet *idéer* innebærer midler til et nytt europeisk grunnforskningsråd – European Research Council – ERC, som er omtalt senere. 15 prosent av midlene er avsatt til dette.

Særprogrammet *mennesker* skal blant annet fokusere på samfinansiering mellom EU og nasjonale ordninger med relevans for inn- og utgående forskermobilitet, samt bidra til sterkere deltagelse av næringslivet i ordninger for utdanning og karriéreutvikling.

Særprogrammet *kapasitet* omfatter aktiviteter knyttet til forskningsinfrastruktur, SMB-tiltak, regionale tiltak og forholdet mellom vitenskap og samfunn. Blant annet vektlegges støtte til bedre utnyttelse av eksisterende infrastruktur av felles europeisk interesse, basert på anbefalinger fra European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI) (Kunnskapsdepartementet 2008: 30-35).

Europeiske teknologiplattformer (European Technology Platforms – ETPs)

Siden 2002 har det blitt utviklet industrielt strategiske satsinger i Europa på frivillig basis der ulike bedrifter og forskningsinstitusjoner sammen har pekt ut satsingsområder. Dette var vært finansiert i et samspill mellom næringsliv, forskningsinstitusjoner, nasjonale myndigheter og Kommisjonen (Hambro 2008: 38). Hensikten har ikke bare vært å utvikle nye FoU-baserte løsninger, men også å fjerne hindringer og flaskehals for at nye løsninger kommer i bruk. Det er etablert 34 plattformer, og norske miljøer er med på 30 av dem (Hambro 2008: 39).

Felles teknologi-initiativ (Joint Technology Initiatives – JTIs)

Felles teknologi-initiativ – Joint Technology Initiatives - bygger i stor grad på de europeiske teknologiplattformene. Mens forskningsprosjekter som tidligere ble foreslått av ETP var resultat av initiativ nedenfra, innebærer Joint Technology Initiatives at visse områder er pekt ut på forhånd av Kommisjonen. Dette innebærer delfinansiering fra rammeprogrammet. Prioriteringene skjer således gjennom vedtakene i rammeprogrammet og ikke i den etterfølgende prosess. En JTI er et offentlig-privat samarbeid der det er forutsetningen at næringslivet, medlemslandene og Kommisjonen skal samfinansiere virksomheten. I november 2007 traff EUs Konkurranseråd vedtak om å slutte opp om Kommisjonens råd om å bevilge 8,6 milliarder Euro til fem JTier over en 10 års periode. Deler av midlene vil komme fra det syvende rammeprogrammet (under særprogrammet ”Samarbeid”), men samtidig forutsettes det at minst like store midler blir tilgjengelig fra andre offentlige og private finansieringskilder. De fem JTiene som ble vedtatt var:

- Innovative Medicines Initiative (IMI)
- Embedded Computing Systems (ARTEMIS)
- Aeronautics and Air Transport (Clean Sky)
- Nanoelectronics Technologies 2020 (ENIAC)
- Fuel Cells and Hydrogen (FCH)

Joint Technology Initiatives er organisert som egne legale enheter, såkalte ”Joint Undertakings”, jamfør artikkel 187 i Lisboa traktaten. En JTI fungerer således som et eget selskap bestående av EU kommisjonen, private og offentlige aktører. Finansieringsstrukturen varierer noe fra JTI til et annet. Felles er at alle har budsjetter på en til to milliarder euro. Et JTI blir gjennomført som et stort industrielt prosjekt. Det er norsk deltagelse i flere JTier, men det er foreløpig usikkert hvor aktiv den norske forskningsinnsatsen blir (Hambro 2008: 38-39. Kunnskapsdepartementet 2008: 33).

ERA-NET

ERA-NET ble lansert under 6. Rammeprogram og er blitt videreført i det syvende. ERA-NET skal samordne ulike lands nasjonale forskningsprogrammer og aktiviteter. Det er de forskningsfinansierende organisasjonene i Europa som er deltagerne. I det 7. Rammeprogrammet er det lansert en ordning hvor EU ikke bare finansierer samarbeidet mellom de forskningsfinansierende institusjonene, men også bidrar med forskningsmidler. Dette kalles ERA-NET Plus. ERA-NET Plus skal bidra til at ERA-NET deltagerne organiserer felles utlysninger. I det 6. Rammeprogrammet ble det satt i gang 70 ERA NET. Norge deltar i rundt halvparten av disse (Nytt om EU-forskningen Nr. 1/2009).

Eurostars

Eurostars er et eksempel på såkalt Artikkel 186 samarbeid (i henhold til Lisboa traktaten). Artikkel 186 åpner for støtte fra EUs forskningsprogrammer dersom medlemsland har offentlige programmer som de ønsker å utføre i fellesskap.

EUs rammeprogrammer har ikke vært godt tilpasset små- og mellomstore bedrifter. Med dette som utgangspunkt har landene innen Eureka-samarbeidet foreslått at det skal lages et nytt virkemiddel tilpasset forskningsintensive små- og mellomstore foretak. Med forskningsintensiv menes at minst 10 prosent av bedriftens ansatte er engasjert i FoU, eller at forskning og utvikling utgjør minst 10 prosent av omsetningen. Sentrale elementer i programmet er at det er små og mellomstore bedrifter som skal være i prosjektets førersete, og ikke store bedrifter eller forskningsinstitusjoner, som godt kan delta i konsortiene. Prosjektene skal initieres nedenfra.

Konsortie-deltagerne får sine bevilgninger fra myndighetene i sine hjemland. Slik kommer bedriftene unna mesteparten av byråkratiet i Brussel. EU sluttet seg til Eurostars i 2007. EUs rammeprogram finansierer 25 prosent av programmet. Norges forskningsråd er operatør for Eurostars i Norge (Hambro 2008: 40-41). Norske bedrifter har hatt meget god uttelling i Eurostars takket være iherdig innsats fra Norges forskningsråd.

Det europeiske grunnforskningsrådet (European Research Council – ERC)

Det europeiske grunnforskningsrådet – European Research Council (ERC) - ble offisielt startet opp i februar 2007. ERC er det første europeiske finansiseringsorgan som skal støtte såkalt forsker-initiert grunnforskning. European Research Council får sin virksomhet gjennom programmet ”Idéer” under det syvende rammeprogrammet. ERC har to støtteformer. *ERC Starting Independent Researcher Grant Scheme* skal bistå unge og lovende forskningsledere i å bygge opp fremragende forskningsgrupper. Det kan gis opp til 2 mill. euro i opp til 5 år per søker. *ERC Advanced Investigator Grant* skal bidra til at etablerte forskere kan sette i gang risikofylte og tverrfaglige forskningsprosjekter. Det kan gis opp til 3,5 mill. euro i opp til 5 år per søker. Per i dag har norske søkere fått lite tilslag i ERC.

Det europeiske instituttet for innovasjon og teknologi (European Institute of Innovation and Technology)

I forbindelse med forberedelsene til et syvende rammeprogram foreslo EU Kommisjonens leder José Manuel Barroso at det skulle etableres et European Institute of Technology – EIT. Senere ble ”Innovation” føyd til i navnet. Den opprinnelige hensikten var å skape et europeisk MIT (Massachusetts Institute of Technology), men det var lenge uklart hva EIT skulle være. Høsten 2007 presiserte Kommisjonen at EIT skulle bidra til en bedre kobling mellom næringsliv, forskning og utdanning for å styrke Europas innovasjonsevne. EIT skal være en ubyråkratisk nettverksorganisasjon bestående av såkalte Knowledge and Innovation Communities (KICs). Slike KICs skal være grupper av forsknings- og utdanningsinstitusjoner og næringsliv som søker om felles prosjekter innen skjæringsfeltet forskning, innovasjon og utdanning (Hambro 2008: 39-40). De skal ha en varighet fra syv til 15 år. EIT har et styre på 18

personer, hvorav en er norsk. EITs hovedkvarter er lagt til Budapest. Per i dag er det vedtatt etablering av KICs innen tre felt:

- InnoEnergy
- Climate
- EIT ICT Labs

EU Kommisjonen har satt av 308 mill. Euro til EIT. Det legges opp til at Kommisjonen finansierer om lag 25 prosent av hver KIC, mens nasjonale myndigheter, næringslivet og universiteter/høyskoler tar en fjerdedel hver. De sistnevntes andeler kan bli noe redusert, da det åpnes for annen EU finansiering gjennom rammeprogrammet for forskning og EUs strukturfond.

Competitiveness Innovation Framework Programme (CIP)

EU har et eget program for konkurranseevne og innovasjon - Competitiveness Innovation Framework Programme (CIP) - som løper parallelt med det syvende rammeprogrammet for forskning 2007 – 2013. Målet er å stimulere innovasjon hos små og mellomstore bedrifter. En forholdsvis liten del av programmidlene går direkte til bedriftene. I stedet er fokuset rettet mot institusjoner og organisasjoner som skal stimulere SMB-bedriftenes innovasjonsarbeid. Det er satt av 3,6 milliarder euro til programmet. CIP-programmet har tre hovedelementer: *Entrepreneurship and Innovation Programme* er det største (2,7 mrd. Euro), og skal blant annet lette tilgangen på venture kapital, stimulere entreprenørskap og bidra til policyutvikling på feltet. *Information Communication Technologies Support Programme* skal blant annet stimulere til et felles EU-marked innen IKT-baserte produkter og tjenester. *Intelligent Energy Europe* skal blant annet utvikle mer energieffektive løsninger og stimulere utvikling av fornybar energi. Norge deltar i CIP-programmet gjennom Innovasjon Norge.

EUs strukturfond – en viktig finansieringskilde for forskning og innovasjon

EUs strukturfond er en meget viktig finansieringskilde for forskning og innovasjon. Strukturfondene har som mål å utjevne regionale forskjeller i EU-området. De utgjør det viktigste elementet i den såkalte politikken for samhørighet (Cohesion). EUs medlemsland er pålagt å styrke forsknings- og innovasjonsprofilen til strukturfondet og andre ”samhørighetsmidler”. Anslagsvis har medlemslandene øremerket 45 milliarder euro til kompetanse, forskning og innovasjon for perioden 2007 til 2013, det vil si samme tidsrom som syvende rammeprogram løper (EU Kommisjonen 2007: 3-4). Dette er nesten like mye som hele syvende rammeprogram for forskning. Norge kan i liten grad nyte godt av midler fra strukturfond og andre ”samhørighetsmidler”, siden vi ikke er medlem av EU. Et unntak er de prosjektene hvor Norge deltar i EUs territoriale samarbeid (Interreg). Målsettingen med Interreg er å fremme sosial og økonomisk integrasjon i Europa gjennom grenseoverskridende, transnasjonalt og interregionalt samarbeid. I 2008 ble det gitt om lag 104 mill. kr til Norges deltagelse i Interreg-programmene (Kommunal- og regionaldepartementet 2009: 55, St.prp. nr. 23 2005-2006, s. 31).

EUs statsstøtte-regler

EUs statsstøttere regler fra 1. januar 2007 varer frem til 31. desember 2013. Disse omfatter også regler for statsstøtte til forskning og innovasjon. Norge er bundet av disse reglene gjennom EØS-avtalen. Reglene skal sikre like konkurransevilkår mellom bedrifter og andre forskningsinstitusjoner innenfor EØS-området. Maksimum statsstøtte til forskningsinstitutter er 75 prosent. Når det gjelder bedriftene, åpner reglene for mer statsstøtte til små og mellomstore virksomheter, samt foretak som ligger i mer tilbakeliggende regioner. Maksimumsgrensene for samlet støtteintensitet er følgende når det gjelder bedrifter:

	Liten bedrift	Mellomstor bedrift	Stor bedrift
Grunnforskning	100%	100%	100%
Næringsrettet forskning	70%	60%	50%
Næringsrettet forskning, der det samarbeides mellom ulike foretak; mellom bedrifter og andre forskningsinstitusjoner og om spredning av FoU-resultater	80%	75%	65%
Eksperimentell utvikling	45%	35%	25%
Eksperimentell utvikling, der det samarbeides mellom ulike foretak; mellom bedrifter og andre forskningsinstitusjoner og om spredning av FoU-resultater	60%	50%	40%

(EU 2006)

Intelleguelle eiendomsrettigheter

På europeisk nivå pågår et arbeid med sikte på å etablere en domstolsløsning for patentsaker. De patenter som er ment å skulle kunne prøves i en slik spesialisert domstol, er europapatentene (etter søknad til den europeiske patentorganisasjonen, EPO) og fellesskapspatentene. Med fellesskapspatent menes et patent som gir enerett for hele EU-området under ett. Det finnes per i dag ikke noe fellesskapspatent, til tross for mange tiårs bestrebelser på å få på plass et slikt instrument. Arbeidet med en europeisk patentdomstolsløsning begynte som et rent EPO-initiativ, men har blitt mer eller mindre tatt over av EU. For Norge er det avgjørende at systemet er tilgjengelig også for medlemsland som kun er medlem av EPO og ikke EU, noe NHO har fremhevet overfor Kommisjonen gjennom arbeidet i BUSINESSEUROPE.

Det vil være en del utfordringer som må overvinnest for at Norge skal kunne implementere en eventuell fremtidig fellesskapspatentordning. Det dreier seg om grunnlovsmessige tilpasninger (Grunnlovens paragrafer 88 og 93). I protokoll 28 til EØS-avtalen er det imidlertid forutsatt at EFTA-statene skal innlede forhandlinger med EU med sikte på å tiltre fellesskapspatentinstrumentet. NHO vil arbeide for at Norge raskt kan implementere en eventuell fremtidig fellesskapspatentordning.

STRATEGIER OG TILTAK

Overordnet politikk og prioriteringer

St.meld.nr. 30 (2008-2009) *Klima for forskning* har varslet at ”det er nødvendig å se prioriteringene i EU-forskningen mer i sammenheng med prioriteringene i norsk forskningspolitikk. Det vil bli vurdert om det er områder hvor deltagelse bør prioriteres høyere eller lavere, og om det er områder hvor det kan være en klarere arbeidsdeling mellom offentlige, nasjonale FoU-aktiviteter og deltagelsen i rammeprogrammet” (St.meld.nr. 30 2008-09, side 109-110).

NHO er enig i at det bør være et mål at det er mest mulig samsvar mellom prioriteringene i EUs rammeprogrammer for forskning og nasjonale prioriteringer. Men påvirkningen av EUs prioriteringer må primært skje i forbindelse med utformingen av programmene. Norge har stilt seg utenfor deler av denne prosessen ved ikke å være medlem i EU. Når Norge på basis av EØS-avtalen har valgt å delta fullt ut i EUs rammeprogrammer for forskning, har vi også sluttet oss til de prioriteringer som til enhver tid gjelder. En ”à la carte”-politikk hvor Norge plukker ut det som passer oss, tjener ikke norske interesser innenfor forskningssamarbeidet med EU eller overfor EU generelt.

ERA er ikke dekket av EØS-avtalen. Det er ingen automatikk i at Norge kan delta i de initiativer som skjer innenfor ERA. NHO mener det er viktig å sikre norsk deltagelse i nye, relevante initiativer innenfor ERA-rammen, ikke minst fordi det ser ut til at en økende del av EUs forskningssamarbeid skjer innenfor denne. Norge bør derfor sørge for at ERA innarbeides i EØS-avtalen som et samarbeidsfelt mellom EU og EØS/EFTA-landene slik at vi sikres deltagelse i alle ERA-initiativer.

Nasjonal ekspert på forskning og innovasjon i Europaparlamentet

Norge har i dag et femtitalls nasjonale eksperter i ulike deler av Europakommisjonen. Dette er verdifulle stillinger som gir god innsikt og kompetanse i viktige deler av Kommisjonens arbeidsfelt. Samtidig er det verdifullt med norske eksperter på innsiden av EU-systemet som kan være en god inngang for norske interesser som ønsker kontakt med Kommisjonen.

Europaparlamentet har fått en stadig større innflytelse på utformingen av EUs politikk og regelverk. Medbestemmelsesprosedyren gir Europaparlamentet beslutningskompetanse på lik linje med Rådet innenfor visse områder, blant annet forskning. Formelle og uformelle nettverk inn mot Europaparlamentet er viktig for et bredt sett av aktører (St.meld.nr. 23 2005-2006: 36). Lisboa-traktaten vil styrke Europaparlamentets rolle ytterligere.

Det er derfor ekstra påkrevd at Norge styrker kontakten med Europaparlamentet på alle mulige måter. Høsten 2009 advarte NHO mot at Norges eneste nasjonale ekspert i Europaparlamentet var blitt hjemkalt av budsjettmessige grunner. NHO ba om at myndighetene fortsatt finner rom for å finansiere minst en nasjonal ekspert i dette EU-organet.

Forskning og utvikling utgjør tre fjerdedeler av Norges finansielle bidrag til EU gjennom EØS-avtalen. I tillegg til den ene nasjonale ekspert som NHO har bedt myndighetene om å opprettholde, vil vi foreslå at det settes av midler til en permanent ordning med en nasjonal ekspert på forskning og innovasjon i Europaparlamentet.

Forenkling av byråkrati og kontroll i EU-programmene

Flere bedrifter, institutter og andre reagerer på rigide kontrollrutiner og tungt byråkrati i EU-forskningen. Dette gjør at flere vegrer seg for å delta i EU-prosjekter. NHO har sammen med våre søsterorganisasjoner i BUSINESSEUROPE påpekt dette en rekke ganger. Evalueringen av 6. rammeprogram tar til orde for en radikal overhaling av EUs prosedyrer for finansiell kontroll, slik at revisjonen av EUs forskningsprosjekter blir enklere. Videre anbefales det at Europakommisjonen endrer støtteformen fra kontrakter til tilskudd (Rietschel m.fl. 2009: viii).

I en meddelelse som kommenterer evalueringen, signaliserer Kommisjonen at den tar denne kritikken på alvor. Kommisjonen varsler en egen melding om forenkling våren 2010 (Europakommisjonen 2009).

NHO vil fortsatt prioritere forenkling av byråkratiske prosedyrer gjennom vår deltagelse i BUSINESSEUROPE. Det er viktig at norske myndigheter legger press på EU for å gjøre prosedyrene for deltagelse lettere.

Europeisk nærings-Ph.D.

Sammenslutningen for europeiske næringsorganisasjoner i Europa – BUSINESSEUROPE – har foreslått at det etableres en europeisk nærings-Ph.D. som en del av EUs programmer for forskermobilitet og -utdanning – People - Marie Curie Actions. Ordningen bør være modellert etter den danske nærings-Ph.D. ordningen som Norge i stor grad har kopiert. En europeisk nærings-Ph.D. vil være et samarbeid om doktorgradsutdanning mellom et universitet og en

bedrift i to europeiske land. Doktorgradskandidaten må ta minst ett år av utdanningen ved bedriften (BUSINESSEUROPE 2009: 9). NHO har i samarbeid med vår søsterorganisasjon Dansk Industri fått BUSINESSEUROPE til å foreslå dette. Danske myndigheter har også foreslått en europeisk nærings-Ph.D. overfor EU kommisjonen. Norske myndigheter bør gjøre det samme.

Hvordan få opp deltagelsen

Forskningsrådet har noen økonomiske virkemidler for å fremme norsk deltagelse i EUs 7. Rammeprogram (7RP).

Prosjektetableringsstøtte (PES) gis til universiteter, høyskoler, institutter, bedrifter og andre til dekning av utgifter forbundet med søknadsfasen i 7 RP. Det åpnes også for prosjektetableringsstøtte under tiltak som gjennomføres i den såkalte randsonen av EUs rammeprogram, som for eksempel Joint Technology Initiatives. Det kan søkes om rammebevilgning til dette innen en bestemt tidsfrist eller man kan sende inn enkeltsøknader som behandles løpende. Det siste er mest aktuelt for bedrifter. I 2009 var det satt av 45 mill. kr til PES-ordningen. PES-ordningen har vært meget verdifull for en rekke bedrifter og institutter og må styrkes. Støttesatsen bør økes fra dagens sats på maksimum 50 prosent, og dessuten utvides til å gjelde posisjoneringsarbeid før prosjektutlysningene bekjentgjøres.

Toppfinansiering av Marie Curie-stipender har som mål at utgående Marie Curie stipendiater med begrenset forskererfaring skal ha samme vilkår som om de reiser ut med finansiering fra Forskningsrådet. Innkommende Marie Curie-stipendiater med begrenset forskererfaring skal ha samme vilkår som doktorgradsstipendiater med finansiering fra Forskningsrådet ved norske institusjoner.

Dette er positive tiltak som må fortsette. I tillegg er det behov for ytterligere tiltak, som både avhjelper økonomiske og administrative byrder for deltagerne i EU-forskningen, samt styrker veiledningen til bedrifter og institutter som søker om deltagelse i EU-programmer:

- Det må finnes frem til nasjonale finansieringsformer som dekker de reelle overheadkostnadene i forskningsbaserte oppdrag, Coordination and Support Actions (CSA), som norske aktører utfører for EU. EU godtgjør nå bare et overheadpåslag på 7 prosent, noe som gjør denne type oppdrag til tapsprosjekter. Dette tiltaket er foreslått i NIFU STEPs evaluering av EU-forskningen (Godø m.fl. 2009).
- EUs definisjon og beregning av prosjektkostnader ("eligible costs") må revideres og samsvare med reelle kostnader for utførelse av forskning og utvikling, jamfør forslag i NIFU STEPs evaluering.
- Norges forskningsråd må i samarbeid med Kunnskapsdepartementet ta et initiativ for standardisering av regnskap og revisjonsberetninger knyttet til prosjekter. I dag skaper dette mye forvirring og frustrasjon blant norske deltagere i EU-prosjekter. Det er et problem når til og med store og internasjonalt erfarne organisasjoner opplever vanskeligheter med å få godkjent sine prosjektrengskaper av EU. NIFU STEPs evaluering av EU-forskningen har foreslått dette.

- Norges forskningsråd, især dets EU-kontor, må utvikle opplæringstilbud – inklusive web-baserte løsninger – som sørger for at ferdigheter og innsikter overføres fra norske deltagere i EU-forskningen som har lyktes, til fremtidige søkere. Ulike økonomiske incentiver, samt styrking av nettverket av EU-rådgivere i universitets- og høyskolesektoren vil være relevant i denne sammenheng. Det er også naturlig å trekke inn norske eksperter som utfører fagfellevurderinger i regi av EU-kommisjonen. NIFU STEPs evaluering av EU-forskningen har foreslått dette.
- Enkelte bedrifter har pekt på behovet for å redusere tiden fra utlysninger av prosjekter til inngått kontrakt. I dag fremstår dette som en unødig langdryg prosess for flere. Redusert tid kunne oppnås gjennom færre krav til søknader, færre deltagere i konsortier og forenklede konsortieavtaler.

Særskilte tiltak overfor bedriftene

NIFU STEPs evaluering av Norges deltagelse i EU-forskningen påpeker at utfordringen for mange store bedrifter som utfører egen FoU, er å finne utlysninger i EU-forskningen som passer til deres interesser. Her er det behov for bedre informasjonsformidling, men også behov for å trekke dem inn i arbeidet med utvikling av nye programmer. Norges forskningsråd med dets system av National Contact Points (NCPs) bør intensivere sitt arbeid på dette området.

NHO er enig med NIFU STEPs evaluering i at flere små- og mellomstore bedrifter bør oppmuntres til å delta i de ordinære programmene i rammeprogrammet, ikke bare de tiltak som er særskilt rettet mot små og mellomstore foretak. Innovasjon Norge og Norges forskningsråd må styrke veiledningsarbeidet overfor SMB-bedriftene når det gjelder søknadsskriving og prosjektadministrasjon.

Særskilte tiltak overfor instituttene

Det må etableres nasjonale finansieringsformer som kompensere bedre for de prosjektkostnadene som ikke dekkes av EU. EU dekker i dag inntil 75 prosent av de samlede prosjektkostnadene. Vanskeligheter med å skaffe medfinansiering utgjør et betydelig hinder for økt deltagelse fra norsk instituttsektor.

En alvorlig tilleggsproblematikk er at EUs revisorer endrer fortolkning av økonomireglene etter at kontrakter er inngått. Dette har hatt som følge at flere institutter har fått krav om tilbakebetaling av mottatt finansiering. Ofte har det dreid seg om millionbeløp. Norske myndigheter må bidra til at denne uryddige praksisen opphører.

Nasjonal satsing på innovative offentlige anskaffelser koblet mot EUs European Technology Platforms og Joint Technology Initiatives

NHO har i flere år tatt til orde for å ruste opp satsingen på innovative offentlige anskaffelser. Regjeringen har stilt seg positiv til dette, jmfør St.meld.nr. 7 (2008-2009) *Et nyskapende og bærekraftig Norge*, hvor det heter (på side 135)

at: ”Regjeringen vil i videre dialog med næringslivet vurdere hvordan offentlige anskaffelsesprosesser i sterkere grad kan fremme innovasjon.” Foreløpig har lite skjedd. I de senere år har EU vektlagt satsing på offentlige anskaffelser for å fremme forskning og innovasjon, jamfør meddelelse fra Kommissjonen i desember 2007 om ”A lead market initiative for Europe” (EU Commission 2007: 7). EU kommisjonens rådgivende organ for et europeisk forskningsområde – ERAB - har i sitt dokument *Preparing Europe for a New Renaissance* foreslått en styrking av dette (ERAB 2009: 14, 23). Offentlige anskaffelser inngår som viktige elementer i europeiske teknologiplattformene og Joint Technology Initiatives. ETPer og JTIs er ment som offentlig-privat samarbeid.

NHO mener en opprustet nasjonal satsing på innovative offentlige anskaffelser kan være en strategisk mulighet for å få mer ut av den norske deltagelsen i europeiske teknologiplattformer og Joint Technology Initiatives.

NHO mener det bør vurderes et eget EU-virkemiddel for innovative offentlige innkjøp, hvor EU kommer inn med midler som kan stimulere samarbeid mellom offentlige og private aktører i ulike EU/EØS-land i forhold til innovative anskaffelser. Hensikten med et slikt samarbeid må være å få opp det økonomiske volumet på innkjøpene, som kan gjøre det mer attraktivt for forskjellige tilbydere å utvikle løsninger. Offentlige innkjøp av betydelig økonomisk omfang har vært viktig for forskning og teknologiutvikling i flere land, ikke minst USA. Et slikt virkemiddel vil være sammenfallende med andre virkemidler som har til hensikt å fremme samarbeid mellom ulike nasjonale tiltak i henhold til ERA-visjonen.

KILDER

BUSINESSEUROPE 2009, *Innovation – Building a succesful future for Europe*. BUSINESSEUROPE, Brussels.

Dumoulin, Michel 1997, ”The Joint Research Centre (JRC)” i John Krige og Luca Guzzetti (red.) *History of European Scientific and Technological Cooperation*. Firenze 9-11 November 1995. European Communities, Luxembourg 1997.

ERAB 2009, *Preparing Europe for a New Renaissance – A Strategic View of the European Research Area*. European Research Area Board, European Commission, Brussels.

EU 2006, *Community framework for state aid for research and development and innovation*. Official Journal of the European Union 30.12.2006, EU, Brussels.

EU 2008, *Lissabontraktaten. Konsoliderede udgaver af traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsområde*. Dansk oversettelse. Rådet for Den Europæiske Union, Brussel.

EU Kommissjonen 2007, *Competitive European Regions through Research and Innovation - a contribution to more growth and more and better jobs*. Communication from the Commission, Brussels.

EU Kommisjonen 2009, *On the Response to the Reports of the Expert Groups on the Ex Post Evaluation of the Sixth Framework Programmes*.

Communication from the Commission the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee of the Regions, Brussels.

Godø, Helge m.fl. 2009, *In need of a better framework for success. An evaluation of the Norwegian participation in EU's 6th Framework Programme (2003-2006) and the first part of EU's 7th Framework Programme (2007-2008)* NIFU STEP, Oslo.

Guzzetti, Luca 1997, "The Development of the Bases for a Community Science and Technology Policy in the Early Seventies" i John Krige og Luca Guzzetti (red.) *History of European Scientific and Technological Cooperation*. Firenze 9-11 November 1995. European Communities, Luxembourg 1997.

Hambro, Christian 2008, *Rammer for den nasjonale næringspolitikken – Muligheter og begrensninger skapt av EU*. En utredning for Tekna, LO og NHO. Gram Hambro & Garman, Oslo.

Kommunal- og regionaldepartementet 2009, *Prop. 1 S (2009-2010) Proposisjon til Stortinget for budsjettåret 2010*. Oslo.

Kunnskapsdepartementet 2008, *Strategi for Norges samarbeid med EU om forskning og utvikling*. Oslo.

NFR 2009, *Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer*. Norges forskningsråd, Oslo.

NIFU STEP/SSB 2009, *FoU-statistikk 2008*. Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning/Statistisk Sentralbyrå, Oslo.

Nytt om EU-forskningen Nr. 1/2009. Forskningsrådet, Oslo.

Nærings- og handelsdepartementet 2009, *Prop. 1 S (2009-2010) Proposisjon til Stortinget for budsjettåret 2010*. Oslo.

Peterson, John 1997, "EUREKA: A Historical Perspective" i John Krige og Luca Guzzetti (red.) *History of European Scientific and Technological Cooperation*. Firenze 9-11 November 1995. European Communities, Luxembourg 1997.

Prop 1 S Kunnskapsdepartementet (2009-2010), *Proposisjon til Stortinget for budsjettåret 2010*. Oslo.

Rietschel, Ernst T. m.fl. 2009, *Evaluation of the Sixth Framework Programmes for Research and Technological Development 2002-2006*. Reports of the Expert Groups. February 2009, Brussels.

Roland, Jean-Luc 1997, "The History of COST: An Unexpected Successful Cooperation" i John Krige og Luca Guzzetti (red.) *History of European Scientific and Technological Cooperation*. Firenze 9-11 November 1995. European Communities, Luxembourg 1997.

Skoie, Hans 1996, "Utviklingstrekk og perspektiver i EUs forskningsatsing – og litt om norsk deltagelse" i *Internasjonal Politikk* Nr. 4, 1996, Norsk utenrikspolitisk institutt, Oslo.

Sletnes, Oda 2009, *Rapport om EØS-avtalen*. Norges EU-ambassadør, Brussel. Publisert på Utenriksdepartementets nettsider september 2009.

St.meld.nr. 23 (2005-2006) *Om gjennomføring av europapolitikken.*
Utenriksdepartementet, Oslo.

St.meld.nr. 7 (2008-2009) *Et nyskapende og bærekraftig Norge.*
Utenriksdepartementet, Oslo.

St.meld.nr. 15 (2008-2009) *Interesser, ansvar og muligheter – hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk.* Utenriksdepartementet, Oslo.

St.meld.nr. 30 (2008-2009) *Klima for forskning.* Kunnskapsdepartementet, Oslo.

Samtaler med og innspill fra Erik Berge, Simen Ensby, Nils Flaarønning, Yngve Joseph Foss, Arnhild Dordi Gjønnnes, Helge Godø, Tore Grønningsæter, Christian Hambro, Elisabeth Harstad, Inge Jan Henjesand, Gunnar Jorfald, Aris Kaloudis, Ernst Kristiansen, Trygve Lande, Dagfinn Myhre, Anna Elisabeth Nordbø, Trine Radman, Daniel Ras-Vidal, Hans Skoie, Roland Sommer, Lars Tallhaug og John Vigrestad.

FORKORTELSER

BUSINESSEUROPE – Europeisk paraplyorganisasjon for næringslivsorganisasjoner i Europa. NHO er medlem
CIP – Competitiveness and Innovation Framework Programme
CREST – Scientific and Technical Research Committee. Saksforberedende komité for Europakommisjonen og Ministerrådet for konkurransevne innen forsknings- og teknologipolitiske spørsmål
EAEC/Euratom – European Atomic Energy Community
EEC – European Economic Community. Tidligere betegnelse på EU
EF – Det europeiske fellesskap. Tidligere betegnelse på EU
EIT – European Institute of Innovation and Technology
EPO – European Patent Organisation
ERA – European Research Area
ERA-NET – Tiltak for å samordne ulike lands nasjonale forskningsprogrammer og aktiviteter innenfor visjonen om European Research Area
ERC – European Research Council
ESFRI – European Strategy Forum on Research Infrastructures
ETP – European Technology Platform
EU – European Union
EØS – Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet
JRC – Joint Research Center
JTI – Joint Technology Initiative
KIC – Knowledge and Innovation Community

VEDLEGG: KORT OM ANNET FORSKNINGS- OG UTVIKLINGSSAMARBEID I EUROPA

CERN

Den europeiske organisasjonen for kjernefysisk forskning CERN (Organisation Européenne pour la Recherche Nucléaire) ble formelt opprettet i 1954, og har 20 medlemsland. Hovedkvarteret er i Geneve. Norge har vært med fra starten. I 2010 er det avsatt 163 mill. kr til norsk deltagelse over Kunnskapsdepartementets budsjett. CERN har blant annet ansvaret for verdens største partikkel akselerator – Large Hadron Collider - som ble åpnet i 2008 (Kunnskapsdepartementet 2009: 186).

EMBL/EMBC

European Molecular Biology Laboratory (EMBL) ble opprettet i 1974, og er den viktigste europeiske organisasjonen innenfor molekylærbiologi. Laboratoriet holder til i Heidelberg. European Molecular Biology Conference (EMBC) ble startet i 1969, og skal fremme europeisk forskningsamarbeid innen molekylærbiologi. EMBC legger vekt på samarbeid om forskerutdanning. Hovedsetet for organisasjonen er Heidelberg. I 2010 er det avsatt 15 mill.kr til norsk deltagelse i EMBL og 2,6 mill. kr til EMBC over Kunnskapsdepartementets budsjett (Kunnskapsdepartementet 2009: 186).

ESRF

European Synchrotron Radiation Facility (ESRF) holder til i Grenoble, og er en europeisk samarbeidsorganisasjon for materialforskning og livsvitenskap som krever avansert røntgenstråling. Norge deltar gjennom et nordisk konsortium NORDSYNC. I 2010 er det avsatt 9 mill. kr til norsk deltagelse i ESRF (Kunnskapsdepartementet 2009: 186).

ESA

European Space Agency EUs økende interesse for romfartsspørsmål har ført til et tettere samarbeid med European Space Agency. De norske interessene forvaltes av Norsk Romsenter som er underlagt Nærings- og handelsdepartementet. I 2010 utgjør Norges kontingent til ESA 145 mill.kr. I tillegg er det avsatt 404 mill.kr til internasjonal romvirksomhet. Videre er det satt av 124 mill.kr til det europeiske satellittnavigeringssystemet Galileo (Nærings- og handelsdepartementet 2009: 111)

ESF

European Science Foundation – ESF – ble opprettet av forskningsråd, vitenskapsakademier, EU kommisjonen, Europarådet og OECD i 1974. ESF er en nettverksorganisasjon som først og fremst skal fremme samarbeid innen grunnforskning. Norges forskningsråd og Det Norske Videnskaps-Akademi er medlemmer. Hovedkvarteret er i Strasbourg.

COST

COST – Coopération Scientifique et Technologique – ble opprettet av EF i 1971 for å fremme FoU-samarbeid innen utvalgte områder som transport,

oseanografi, metallurgi, miljø, meteorologi, data og telekommunikasjon. Land utenfor EU – inkludert Norge – fikk også delta. Deltagerlandene kan velge å delta i de programmer landene finner det tjenlig å være med i. Selv om COST har en nær relasjon til EU, er det ikke en EU-enhet (Skoie 1996: 527, Roland 1997: 355). Ved årsskiftet 2008/2009 var det 230 aktive COST-nettverk, og det var norsk deltagelse i 144 av disse. Norges deltagelse finansieres av Nærings- og handelsdepartementet (Nærings- og handelsdepartementet 2009:100).

EUREKA

EUREKA – European Research Coordinating Agency – ble etablert på fransk initiativ 1985, blant annet for å motvirke at Europa kom i en teknologisk bakevje i forhold til USA og Japan (Peterson 1997). EUREKA er basert på ”nedenfra og opp prinsippet.” Det er bedriftene som sitter i førersetet i prosjektene der bedrifter og forskningsinstitusjoner i minst to land samarbeider. EUREKA kompletterer de store forskningsprogrammene i EU, og mer markedsorientert. Eurostars-programmet inngår som et av samarbeidstiltakene mellom EU og EUREKA. Norges deltagelse finansieres av Nærings- og handelsdepartementet fra sekkeposten ”Internasjonale stimuleringsiltak”, som er på 75 mill. kr i 2010 (Nærings- og handelsdepartementet 2009: 100).